

Аналіз ігрової діяльності футболістів в провідних командах Європи

Ніколаєнко В. В., Балан Б. А.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Анотації:

Розглянуто змагальну діяльність футболістів 19-21-річного віку в професійних командах Європи. Даніми для дослідження слугували нормативно-правові документи Федерації футболу провідних європейських чемпіонатів (заявочні листи та протоколи матчів). У дослідженні довелося долучатись до побудови статистичних групвань, що дозволило проаналізувати у динаміці ігрову діяльність футболістів на етапі підготовки до вищих досягнень. Оцінено вплив змагальних навантажень на організм спортсменів. Встановлено, що основним недоліком у підготовці українських юних футболістів є надмірна гонитва за результатом та акцент на фізичну підготовку. Це дає перевагу над іншими командами, які працюють над технікою гри (Голландія, Німеччина, Іспанія) в юнацькому футболі. Проте коли гравці з юнацького футболу переходять у дорослий, результати різко падають і відчуваються суттєві прогалини в індивідуальній технічній підготовленості.

Николаенко В. В., Балан Б.А. Анализ игровой деятельности футболистов 19-21-летнего возраста в ведущих командах Европы. Рассмотрена соревновательная деятельность футболистов 19-21-летнего возраста в профессиональных командах Европы. Данными для исследования служили нормативно-правовые документы Федерации футбола ведущих европейских чемпионатов (заявочные письма и протоколы матчей). В исследовании пришлось прибегать к построению статистических группирований, что позволило проанализировать в динамике игровую деятельность футболистов на этапе подготовки к высшим достижениям. Оценено влияние соревновательных нагрузок на организм спортсменов. Установлено участие спортсменов данного возраста в составах профессиональных команд – лидеров рейтинга UEFA. Установлено, что основным недостатком в подготовке украинских юных футболистов является избыточная погоня за результатом и акцент на физическую подготовку. Это дает преимущество над другими командами, которые работают над техникой игры (Голландия, Германия, Испания) в юношеском футболе. Однако, когда игроки из юношеского футбола переходят во взрослый, результаты резко падают и чувствуются существенные пробелы в индивидуальной технической подготовленности.

Nikolaenko V.V., Balan B.A. Analysis of playing activity of footballers 19-21-years-old age in the leading commands of Europe. Competition activity of footballers is considered 19-21-years-old age in the professional commands of Europe. For research it was served as information normatively-legal documents of Federations of football of leading European championships (request letters and protocols of matches). In research it was necessary to be attached to the construction of the statistical groupings, that allowed to analyse in a dynamics playing activity of footballers on the stage of training to higher achievements. Influence of the competition loadings is appraised on the organism of sportsmen. Participating of sportsmen of this age is set in compositions of professional commands – leaders of rating of UEFA. It is set that the basic failing in preparation of the Ukrainian young footballers is surplus pursuit after a result and accent on physical preparation. It gives advantage above other commands which work above the technique of game (Holland, Germany, Spain) in youth football. However, when players from youth football pass to the grown man, results sharply fall and felt substantial blanks in individual technical preparedness.

Ключові слова:

ігрова, футболіст, тренувальний, процес, команда, Європа.

ігровая, футболист, тренировочный, процесс, команда, Европа.

playing, footballer, training, process, command, Europe.

Вступ.

Популярність футболу в сучасному світі, його інтенсивна комерціалізація і професіоналізація, постійно зростаюча соціально-політична значущість успіхів на чемпіонатах світу та Європи привели в останні роки до формування у багатьох країнах світу вискоєфективних систем підготовки спортсменів. Наслідком цього стало різке зростання конкуренції на міжнародній спортивній арені. Практика сучасного спорту, численні наукові дослідження свідчать про те, що результати світового рівня доступні лише особливо обдарованим спортсменам, по-перше, які мають явно виражені природні задатки до досягнень в футболі, а по-друге, спромоглися до їх реалізації в процесі багаторічного вдосконалення.

Як показує аналіз останніх публікацій, сучасні тенденції розвитку футболу передбачають значні фізичні, нервово-психічні та емоційні навантаження, які висувають високі вимоги до всіх систем організму футболістів. Особливе значення це має при підготовці футболістів 19-21 років. Як це не парадоксально, але саме в 19-21-річному віці футболіст виходить на «рівень застою». В зв'язку з цим зникає понад 50% діючих атлетів [1]. Аналогічна ситуація наявна практично у всіх ігрових видах спорту на всіх етапах підготовки атлетів і викликає необхідність постійного наукового пошуку нових, більш ефективних засобів і методів підготовки спортсменів.

© Ніколаєнко В. В., Балан Б. А., 2012

В ряді актуальних напрямів подальшого розвитку спорту одне з головних місць посідає проблема пошуку талановитих футболістів, їх підготовки та відбору до професійних команд [2, 4].

У вітчизняній і зарубіжній спортивній літературі фактично відсутні наукові дані про ігрову діяльність футболістів 19-21-річного в провідних командах Європи.

Тому, дана проблема має важливе теоретичне і методичне значення для оцінки та порівняльного аналізу ігрової діяльності футболістів на етапі підготовки до вищих досягнень в провідних європейських та українських командах.

Дослідження виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері ФК і С на 2011-2015 р.р. за темою 2.3 «Науково-методичні основи удосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності»

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета дослідження: провести теоретичний аналіз ігрової діяльності футболістів 19-21-річного в провідних командах Європи.

Методи дослідження:

- теоретичний аналіз сучасних літературних джерел і мережі інтернет з проблеми, яку вивчаємо;
- контент аналіз заявочних листів і протоколів матчів команд-лідерів європейських чемпіонатів з футболу;
- педагогічне спостереження;
- статистичної обробки отриманих даних.

Результати дослідження та їх обговорення.

Змагальні навантаження в футболі знаходяться в нерозривному зв'язку з розвитком загальних закономірностей становлення теоретико-методичних основ спортивного тренування, які сформульовані В. М. Платоновим. Аналіз ігрової діяльності провідних футбольних команд України і окремих гравців 19-21-річного віку говорить про те, що ефективність їх поведінки в ході гри базується на високому рівні спеціальної працездатності, обумовленим станом дихальної системи, енергозабезпечення і нервово-м'язового апарату [7, 9, 11].

Один із головних напрямків подальшого вдосконалення управління підготовкою футболістів 19-21-річного віку необхідно пов'язувати з оптимізацією технології планування та контролю змагальних навантажень. Функціональну підготовку футболістів на етапі підготовки до вищих досягнень потрібно розглядати як важливий елемент комплексного підходу щодо вдосконалення спортивно-технічної майстерності гравців даного віку [1]. В зв'язку з цим система контролю за спеціальною фізичною підготовкою може розглядатися як одна із складових технології управління підготовкою футболістів 19-21-річного віку на етапі переходу до професійних команд, а її подальше вдосконалення потрібно пов'язувати з глибоким вивченням біологічних закономірностей вікового розвитку людини і особливостей протікання адаптаційних перебудов організму в умовах специфічних тренувальних і змагальних навантажень [6, 8].

В результаті аналізу заявочних листів та протоколів матчів стосовно ігрової діяльності футболістів 19-21-річного віку в провідних командах Європи в сезоні 2011 – 12 р.р. були отримані наступні дані.

В ФК «Арсенал» (м. Лондон) та «Манчестер Юнайтед» (м. Манчестер) заявлено по 27% юнаків віком до 21 року, проте в матчах чемпіонату грали більше 45 хв. в складі лондонської команди 4 чол., в той час як у команди з Манчестеру лише 2 гравці. Переможець Ліги чемпіонів, ФК «Челсі» (м.Лондон) мав у заявці 3-ох футболістів даного віку, з яких тільки 1-ин грав у матчах чемпіонату менше 45 хв. та й то не регулярно (Рис. 1).

В голландських командах «Аякс» (м. Амстердам) і «ПСВ» (м. Ейндховен), лідерів Європейських клубів за «експортом» футболістів в заявці відповідно 33% та 39% гравців віком до 21 року. По 4-и спортсмени даних команд є гравцями основного складу, а в ФК «ПСВ» ще 5-ро грали в матчі менше 45 хв.

У грандів світового клубного футболу, іспанських «Реалу» та «Барселони» дані стосовно ігрової діяльності футболістів 19-21-річного віку в сезоні 2011-12 р.р. суттєво відрізняються. В «Реалі» лише 2-а гравці даного віку приймали участь у матчах чемпіонату, один з яких нерегулярно грав більше 45 хв. Проте в «Барселоні» 5-ро футболістів з 8-ми заявлених грали в матчах чемпіонату менше 45 хв. (Рис.2)..

Для порівняння: аналогічний показник в провідних українських клубах «Динамо» (м. Київ) та «Шахтар» (м. Донецьк) становить 29% та 24% відповідно.

По 3-и спортсмени до 21 року даних команд брали участь у матчах чемпіонату.

Беззаперечним лідером за кількістю футболістів до 21 року в заявці на чемпіонат є німецька команда «Байєр» (м. Леверкузен) – 51%. 4-и спортсмени даного віку є гравцями основного складу та ще 6-ро грали в матчі менше 45 хв. [Лицензирование клубов <http://www.uefa.com>.].

Проаналізувавши заявочні листи команд європейських чемпіонатів стосовно наявності футболістів до 21 року в сезоні 2011-12 р.р. були отримані такі результати.

В чемпіонаті Іспанії лише 14% талановитих молодих футболістів заявлено за команди «Прімери». Проте якщо враховувати кількісний показник, то він зрівняється з чемпіонатами Росії, Португалії та України – в середньому 80 спортсменів. Це пояснюється тим, що в чемпіонаті Іспанії приймають участь 20 команд й загальна кількість гравців в заявці складає 539 чол. В той час як в Росії цей показник становить 431 чол., в Португалії – 437 чол., а в Україні – 443. В чемпіонатах даних країн кількість команд обмежена 16-ма. (Рис. 3).

В англійську «Прем'єр-лігу» заявлено 131-го футболіста віком до 21 року, що складає 23% від загальної кількості гравців. Проте регулярно приймають участь у матчах талановиті спортсмени з іноземних країн, таких як Португалія, Франція, Іспанія та Бразилія. Вихованців англійських футбольних академій у складі першої команди в середньому до 50%. В ФК «Челсі» лише три гравці підготовлені академією.

Англійську «Прем'єр-лігу» вважають одним із найсильніших чемпіонатів світу. Але, як виявилось з результатів даного дослідження, це завдяки футболістам-іноземцям, якість та ефективність гри яких дозволяє їм отримувати великі гроші.

Взірцем з підготовки власних футбольних кадрів можна вважати такі країни як Голландія, Німеччина і Шотландія.

На прикладі голландських шкіл, які є законодавцями європейської футбольної моди, можемо засвідчити, що при підготовці дітей до 13 років приблизно 80% відсотків навчального плану відводиться на поліпшення техніки гри [12]. Процес навчання в молодших дітей розпочинається з простих елементарних прийомів техніки: ведення м'яча у спрощених умовах, обведення простих перешкод, прості ігри «один в один», «два в один» тощо. Процес навчання здійснюється поступово з деталізацією на окремих складових, у різноманітних поєднаннях прийомів техніки з тактичними діями [13]. Тому футболісти, виховані голландською школою, завжди відзначаються доброю технічною оснащеністю, тактичними вміннями й високим рівнем фізичної підготовленості, і як результат – чимало цих гравців виступали й виступають у європейських клубах високого рівня.

У Шотландії змагання серед команд віком до 11-12 років проводяться на значно менших, порівняно зі стандартними розмірами, футбольних полях, які мають відповідно менші за розмірами ворота та кіль-

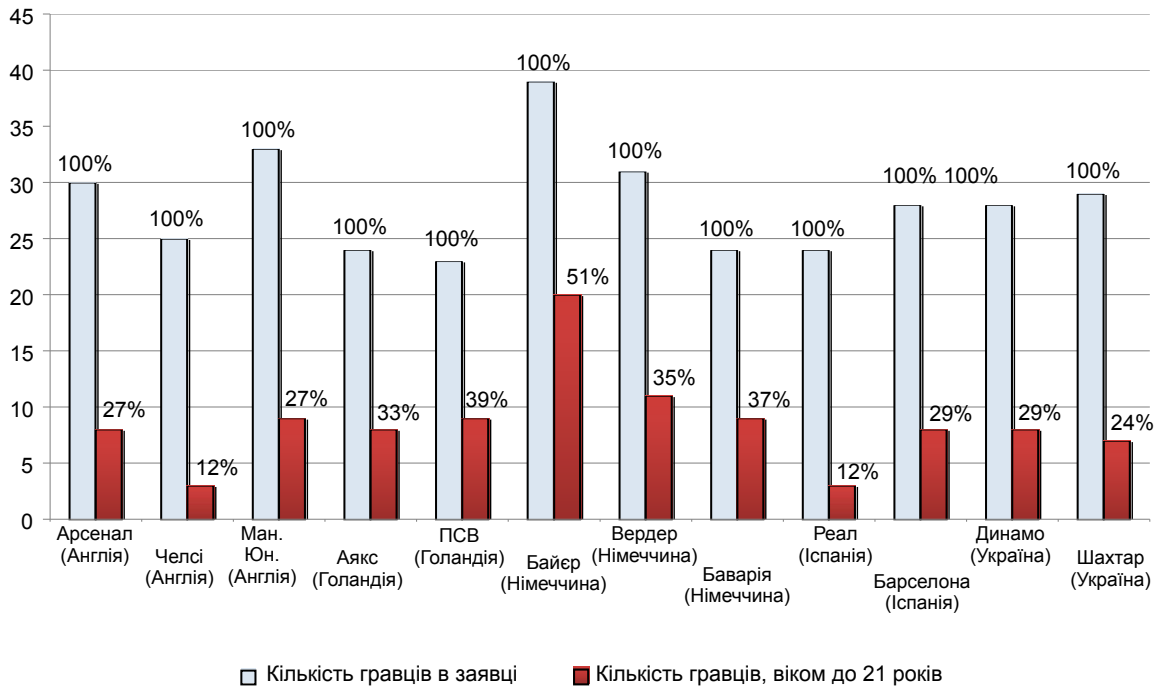

Рис. 1. Визначення кількості футболістів до 21 року в провідних професійних командах Європи в сезоні 2011 – 2012 р. р.

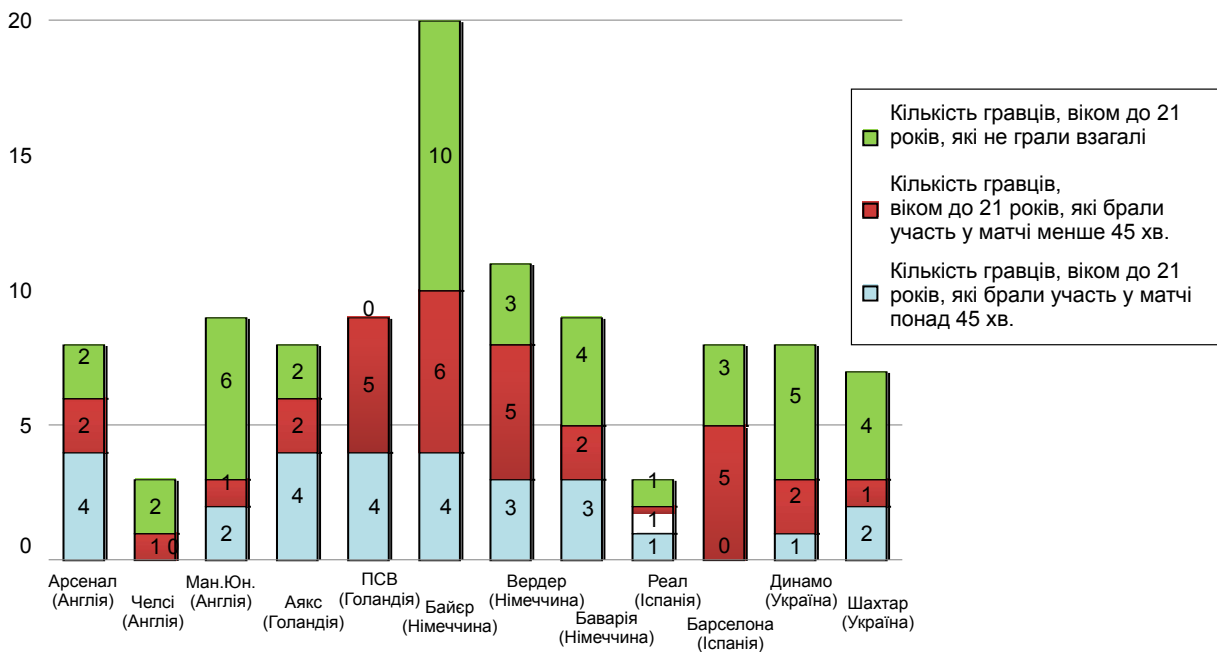
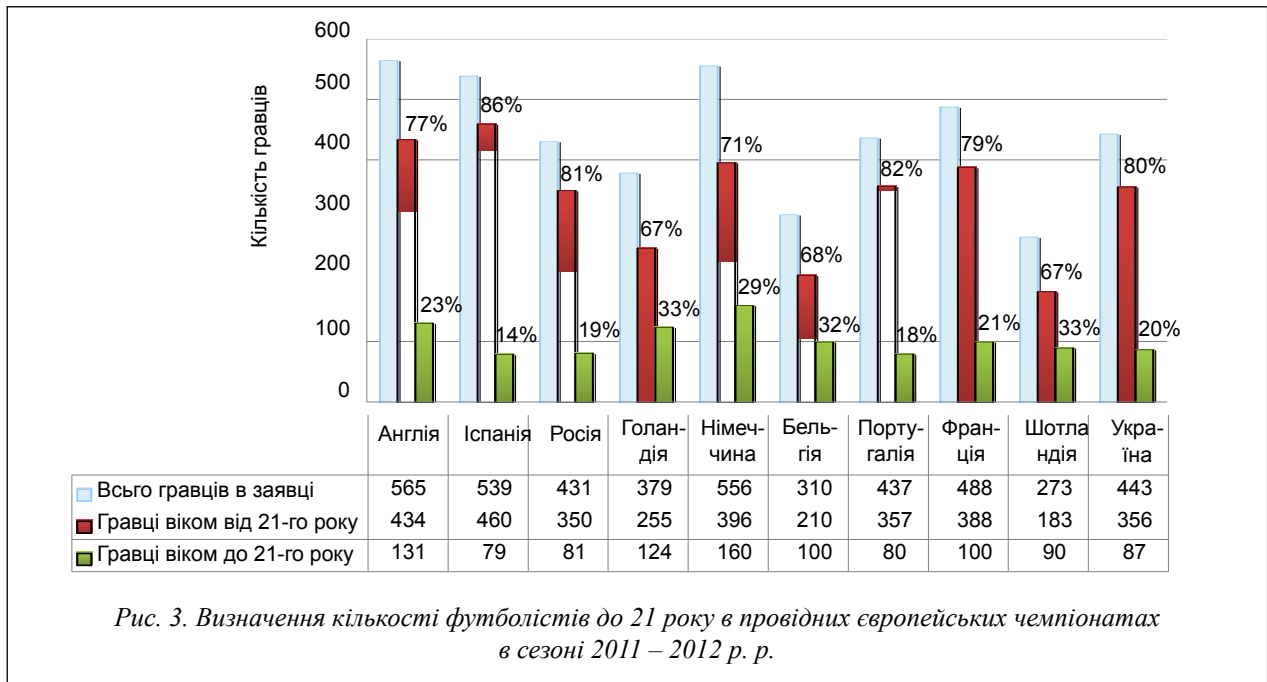

Рис. 2. Динаміка участі в матчах чемпіонату футболістів до 21 року в провідних професійних командах Європи в сезоні 2011 – 2012 р. р.

кількість гравців у кожній з команд обмежується шістьма футболістами. Головною перевагою такого підходу є створення умов для більш ефективної реалізації техніко-тактичної підготовленості внаслідок більш інтенсивної гри безпосередньо з м'ячем, що, в свою чергу, спонукає до відповідної пріоритетності у спрямованості навчально-тренувального процесу, головним завданням якого становить оволодіння юними футболістами різноманітними техніко-тактичними

навичками. Довгі роки у Шотландії працює система поступового переходу гравців з юнацького футболу у дорослий. Якщо спортсмен після закінчення дитячої футбольної школи через ряд причин не потрапив до професійної команди, то він має змогу продовжувати тренуватись і брати участь у змаганнях серед команд віком до 23 років [8]. Адже всі органи і системи організму людини остаточно формуються в 23-25 років [10].

Тому, як вважають шотландські футболні фахівці, змагання серед команд віком до 23 років враховують вікові психофізіологічні особливості більшої кількості футболістів даного віку [2, 8].

Система впровадження підготовки молодих футболістів у Німеччині вже дає свої «плоди», адже за результатами дослідження кількість гравців віком до 21 року, заявлених командами «Бундеслиги» в сезоні 2011-12 р.р. досягла 160 чол. Це становить 29% від загального показника. Збірна команда цієї країни за середніми віковими даними серед всіх учасників чемпіонату Європи 2012 року є наймолодшою.

Тому, на нашу думку, вже згодом збірна команда Німеччини складе конкуренцію Іспанії на чемпіонатах світу та Європи.

На кінцеву кількість гравців 19-21-річного віку в професійних командах в Україні впливає система підготовки футболних кадрів. Керівники та тренери дитячо-юнацьких команд і академій надмірно орієнтовані на поточний результат, що відображається у малій кількості випускників у складі першої команди клубу. Негативний вплив даного аспекту, в контексті підготовки юних спортсменів до діяльності у професійних клубах, полягає у засобах, що використовуються для досягнення мети, які охоплюють практично усі складові підготовчого процесу, починаючи з відбору дітей на початкових етапах підготовки. Перебуваючи у залежності від спортивних результатів команди, тренери обирають таку спрямованість навчально-тренувального процесу а також модель змагальної діяльності, які цей результат здатні забезпечити. Як показує практика, найбільш короткий шлях до перемог, у даному випадку, є пріоритетність фізичних якостей та антропометричних даних юних футболістів як в процесі комплектування навчальних груп, так і при тактичній побудові ігрової діяльності, що, здебільшо-

го, ґрунтується на використанні довгих передач та постійній боротьбі гравців фактично без м'яча [1, 2].

Таким чином, низький рівень індивідуальної техніко-тактичної майстерності юних українських футболістів є наслідком значної спрямованості навчально-тренувального процесу у дитячо-юнацьких футболних командах на фізичній підготовці [8].

Існуюча система проведення змагань серед професійних команд не враховує вікові психофізіологічні особливості більшої кількості футболістів 19-21-річного віку, за винятком чемпіонату України з футболу серед дублюючих команд клубів Прем'єрліги, де грають футболісти віком до 21 років [1]. Таким чином, на етапі підготовки до вищих досягнень, внаслідок об'єктивної не спроможності молодого талановитого футболіста виконувати достатній об'єм фізичних навантажень в процесі ігор, створюються несприятливі умови для вищезазначеного пріоритету розвитку фізичних даних.

Висновки.

Основним недоліком у підготовці українських юних футболістів, на наш погляд, є те, що надмірна гонитва за результатом та акцент на фізичну підготовку дає перевагу над іншими командами, які працюють над технікою гри (Голландія, Німеччина, Іспанія) в юнацькому футболі. Проте коли гравці з юнацького футболу переходять у дорослий, результати різко падають і відчуваються суттєві прогалини в індивідуальній технічній підготовленості і як наслідок, залучення у великій кількості в наші змагання футболістів-легіонерів.

На етапі підготовки до вищих досягнень подальша футболна діяльність характеризується подоланням великих фізичних навантажень, що вимагає повної мобілізації психологічних якостей. У цей період зростає змагальна практика, а тренувальний процес відрізняється значним підвищенням об'єму і інтенсивності

основних тренувальних засобів, де всі завдання вирішуються в тимчасовому режимі. Умови тренувань поступово наближаються до умов офіційних ігор [1, 3].

На даному етапі підготовки істотно змінюються показники функціональної і фізичної підготовленості. У футболістів 19-21-річного віку спостерігається високий рівень витривалості і працездатності дихальної мускулатури, продовжується посилений розвиток грудної клітини, помітно збільшується анаеробна продуктивність. Станова сила наближається до сили 25-30 річних, життєва ємкість легенів досягає 4000 мл. У цьому віці показники ЧСС складають 60-65 ударів в хвилину і практично не відрізняються від ЧСС дорослих. Робота над розвитком відповідних якостей може виявитися ефективною лише в разі збігу у часі цілеспрямованого напруженого тренування з піком ві-

кового розвитку певної якості [10]. Логіка тренування вимагає постійно збільшувати навантаження, а це, природно, веде до психічних перенапружень. Саме тут формується відношення до учбово-тренувальних занять як до складної праці з його щоденними навантаженнями і вимогами. Завдання етапу вирішуються за допомогою різних методичних прийомів – зміни зовнішніх умов а також зміни внутрішнього стану самого гравця, тобто зміни його фізичних і психологічних якостей [2, 5].

Виходячи з вище сказаного, необхідно впроваджувати систему поступового переходу гравців з юнацького футболу у дорослий. Проводити змагання серед команд віком до 19 та до 21 років, які б враховували вікові психофізіологічні особливості гравців.

Література:

1. Балан Б.А. Особливості підготовки футболістів 19-21-річного віку на етапі переходу до професійних команд. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2011. vol. 3. С. 7-9.
2. Байрачний О.В. Перспективи та проблеми підготовки юних футболістів. XIV Міжнародний науковий конгрес «Олімпійський спорт і спорт для всіх». Тези доповідей. Київ, 5-8 жовтня 2010. С.178.
3. Воронова В.И. Психология спорта. К.: Олимпийская литература, 2007. 298 с.
4. Дулибский А.В., Ященко А.Г., Николаенко В.В. Спортивный отбор в футболе. К.: ФФУ, 2003. 135 с.
5. Костиукевич В. М. Теоретичні та методичні основи моделювання тренувального процесу спортсменів ігрових видів спорту. автореферат Дис. д-ра наук 24.00.01 Київ. 2012. 44 с.
6. Планирование учебно-тренировочного процесса футболистов. К.: ФФУ. Центр Лицензирования, 2008. 104с.
7. Платонов В.Н. Система подготовки спортсмена в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения. Киев: Олимп. лит., 2004. 584 с.
8. Николаенко В. В., Байрачний О.В. Стан підготовки футбольного резерву в Україні. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2010. vol.2. С. 32-36.
9. Лисенчук Геннадій Анатолійович. Теоретико-методичні основи управління підготовкою футболістів : Дис. д-ра наук: 24.00.01 Київ. 2004. 400с.
10. Селуянов В.Н., Сарсания С.К., Сарсания К.С. Адаптация организма футболистов к соревновательной и тренировочной деятельности. М.: Принт-центр, 2003. 91 с.
11. Arslantas C. A study about club administrators' transformational leadership properties according to perception of professional footballers, *Journal of Public Management*, 2007. 40 (4): 81-101.
12. Bangsbo J., Michalsik L., Assessment of the physiological capacity of elite soccer players [in:] *Science and Football IV*, W. Spinks, T. Reilly, A. Murphy. Routledge, 2002, 53-62.
13. Gilmore, S.E., The Importance of Asset Maximization in Football: Towards the Long-Term Gestation and Maintenance of Sustained High Performance, *International Journal of Sports Science and Coaching*, 2009, 4(4), 465-478.

Інформація об авторах:

Николаенко Валерий Вадимович

bba_1984@ukr.net
Национальный университет физического воспитания и спорта Украины
ул. Физкультуры 1, г.Киев, 03680, Украина.

Балан Богдан Анатолієвич

bba_1984@ukr.net
Национальный университет физического воспитания и спорта Украины
ул. Физкультуры 1, г.Киев, 03680, Украина.

Поступила в редакцию 24.07.2012г

References:

1. Balan B.A. *Teoriia i metodika fizichnogo vikhovannia i sportu* [Theory and methods of physical education and sport], 2011, vol.3, pp. 7-9.
2. Bajrachnij O.V. Perspektivi ta problemi pidgotovki iunikh futbolistiv [Prospects and problems of preparation of young footballers]. *Olimpijs'kij sport i sport dlia vsikh* [Olympic sport and sport is for all], Kiev, 2010, p. 178.
3. Voronova V.I. *Psikhologiya sporta* [Sport psychology], Kiev, Olympic Literature., 2007, 298 p.
4. Dulibskij A.V., Iashchenko A.G., Nikolaenko V.V. *Sportivnyj otbor v futbole* [A sporting selection is in football], Kiev, FFU, 2003, 135 p.
5. Kostiukevich V. M. *Teoretichni ta metodichni osnovi modeliuвання trenuvального procesu sportsmeniv igrovikh vidiv sportu* [Theoretical and methodical bases of design of training process of sportsmen of playing types of sport], Dokt. Diss., Kiev, 2012, 44 p.
6. *Planirovannia uchebno-trenirovochnogo processa futbolistov* [Planning of educational training process of footballers], Kiev, FFU, 2008, 104 p.
7. Platonov V.N. *Sistema podgotovki sportsmena v olimpijskom sporte* [The system of training of sportsman is in olympic sport], Kiev, Olympic Literature, 2004, 584 p.
8. Nikolaienko V. V., Bajrachnij O.V. *Teoriia i metodika fizichnogo vikhovannia i sportu* [Theory and methods of physical education and sport], 2010, vol.2, pp. 32-36.
9. Lisenchuk G.A. *Teoretiko-metodichni osnovi upravlinnia pidgotovkoju futbolistiv* [Theoretical methodical government preparation of footballers bases], Dokt. Diss., Kiev, 2004, 400 p.
10. Seluianov V.N., Sarsaniia S.K., Sarsaniia K.S. *Adaptaciia organizma futbolistov k sorevnovatel'noj i trenirovochnoj deiatel'nosti* [Adaptation of organism of footballers to competition and training activity], Moscow, Print center, 2003, 91 p.
11. Arslantas C. A study about club administrators' transformational leadership properties according to perception of professional footballers, *Journal of Public Management*, 2007, vol.40 (4), pp. 81-101.
12. Bangsbo J., Michalsik L., Assessment of the physiological capacity of elite soccer players [in:] *Science and Football IV*, W. Spinks, T. Reilly, A. Murphy. Routledge, 2002, pp. 53-62.
13. Gilmore, S.E., The Importance of Asset Maximization in Football: Towards the Long-Term Gestation and Maintenance of Sustained High Performance, *International Journal of Sports Science and Coaching*, 2009, vol.4(4), pp. 465-478.

Information about the authors:

Nikolaenko V.V.

bba_1984@ukr.net
National University of Physical Education and Sport of Ukraine
Fizkultury str. 1, Kiev, 03680, Ukraine.

Balan B.A.

bba_1984@ukr.net
National University of Physical Education and Sport of Ukraine
Fizkultury str. 1, Kiev, 03680, Ukraine.

Came to edition 24.07.2012.